

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyantha, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

Præceptor

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97211](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97211)

Nutu atque renutu. Cui summam potentiam ascribimus, eum nutu atque renutu curia geri dicimus. Preces armate. M. Tullius in 3. de orat. xv appellat suasionem cum necessitate viri...

EXEMPLA HISTORICA.

M. Crassus valebat gratia & metu, verum metu præcipue. Plut. in Crasso. Nonguardia metropolis Ruffia tam potens fuit, vt pro verbio circumferrent ciues eius, quis potest contra Deum, & magnam Nonguardiam...

Patavium, Venetorum vrbs, cunctas eius regionis excellit olim. Sub Augusto in ea censi fuere quingenti quæstris ordinis viri, antiquis autem ante C. & XX. militum viginti milia milite constat. Strabo lib. 5.

HIEROGLYPHICVM.

Egyptii Sacerdotes potentiam cuiuspiam, quæ & locis & amicis omnibus pernitiosa esset, per aquila penas significabant. Huiusmodi siquidem ea vis est aliarum avium plumas, si committantur, interire, & quodammodo deuorare videantur. Pterius P. al. lib. 19. p. 179. B.

FABULA.

Leporis.

Lepores suscepto bello aduersus aquilas, auxilium vulpium implorant. Qui responderunt, non se fuisse illis defuturos, nisi sciant, & qui ipsi essent, & quibus cum bellum gererent.

Docet fabula, eos negligere salutem suam, qui cum potentioribus inimicitias exercent.

Leo, Iuuenca, Capra, Ovis.

Societatem iunxerant leo, iuuenca, capra, ovis. Pars autem præda in portiones æquales quatuor diuisa; Leo, prima, aut mea erit. Debetur enim hæc præstantiæ mex: Tollam & secundam, quam meretur robur. Tertiam vendicat sibi eximius labor & defatigatio mea. Quartam qui suam esse voluerit, is sciat se habiturum me inimicum. Quid facerent in belles bestiae, aut quis refragari leoni, vel illum infestum habere sibi vellet? Vniuersam igitur prædam solustenuit.

Hæc fabula docemur, iis, qui potentum consuetudini implicentur, & insolentiam horum ferendam esse.

Pastores & Lupus.

Pastores caesa oue conuiuium intra tabernaculum agitabant. Quod cum lupus, qui prædandi causa caulas circumibat, fieri cerneret, Ego inquit, si agnum rapuissim, quantus tumultus excitarentur? At isti impune parentem vorant. Tum vnus his auditis: Nostra enim inquit scelerate, non aliena oue epulatur.

Docemur hæc fabula, & potentes impune peccare, & horum delicta non facile reprehendia quous debere. Narratur fabula eadem tententia & de mulierculis comedenti bus gallinam, ac vulpe, quæ dixit. Ego si hoc facerem, omnes iam canes in me incitarentur. Vide Monarchia, Princeps, Rex. Vide quoque elegans em fabulam supra loco de Euentu.

Præceptor.

DEFINITIO ET ETYMOL.

Præceptor, a præcipio verbo, quod docere significat & instituere. Græc. ὑποδιδάχτης, Hebræi Melamedh, a verbo Lamadh, didicisti, & in 2. coniugatione Lemmadh, docuit. Hebræi stimulum aratoris Malbadh appellant ab eodem verbo deriuatum. Nam vt boues stimulis videntur ad agriculturam: ita iuuenes a præceptorem monitis excitantur ad studia.

POETARVM DICTA.

Ex Borbonio.

Qui nunt me video esse pedagogum, In prædare sum domo moratus, Contritusque bonos miser tot annos, Custando mala gratiaque agendo, Sperando ingenueque seruando, Tantorum mihi premium laborum, Sicut sero sapere atque penitere, Tabeque senium Ergo nunc ab aula Ad causam venio, quid est agendum? Sola per fugium fidele, & unum, Si quis callent, litera super sum, Nec iam me pudet esse pedagogum.

PHILOSOPHICÆ SENTENTIÆ.

Qui est, qui nesciat æquum esse, vt a discipulis præceptor nedum virtute discernatur, verum etiam grauiori modam, & honestioribus habitibus privilegio? partim quia discipulo maior est præceptor

potentiam tuam non Reipublice quaeris heredem. Sentens, in a... potentiam tuam non Reipublice quaeris heredem. Sentens, in a... potentiam tuam non Reipublice quaeris heredem. Sentens, in a...

Similitudines. Quomodo modum flumini exiguus fonte orti, incrementis... Similitudines. Quomodo modum flumini exiguus fonte orti, incrementis... Similitudines. Quomodo modum flumini exiguus fonte orti, incrementis...

Adagia. In omnia potentes. In omnia potentes. In omnia potentes. In omnia potentes. In omnia potentes.

pro partim, quia modesta corporis ornamenta non paruo adiu-
centio virtutibus animi sunt ad comparandam grauitatem, vt vul-
gariis tumuleus ac cupidinis reprimi possit, ac gubernari. *B. Man-
thuanus de vita beata.*

Primum memineris, oportere vas eorum, quos accepistis in-
stituendos, sic fatigare, vt simul & docti fiant, & imbuantur mori-
bus: quia, quo semel est imbuta recens, seruabit odorem Testa diu:
atque adeo à teneris assuescere multum est, nec solum rectores,
magistrosq; viuos esse adolefcentium, sed & parentes putetis: scitis
enim illud, qui præceptorem sancti voluere parentis esse loco: equi-
dem bonos malosque vos esse tantum referre exitimo, vt aulim di-
cere bonorum malorumque omnium, quæ vbiq; sunt terrarum,
vos esse potissimam causam: nam inuisibili, philosophi, rectores
vrbium, principes ducesq; ac reges, nec monachi, sacerdotēs epi-
scopi, Cardinales, ipsiq; summi pontifices, & deniq; quicunq; vel so-
las literarum notas tenent, sub disciplina olim vestra fuisse paruuli,
à vobis instituti sunt, virtus vestra vitiumque eorum profuit aut no-
cuit morib. Tantum valet longa consuetudo, vt si cum sancto diu
vixeris sanctus futurus sis: si cum peruerso, perueraris. Siquidem
(vt inquit Fabius) Leonides Alexandri prædagogus, quibusdam cum
vitiis, imbutis, quæ robustum quoq; ac maximum regem ab illa in-
stitutione puerili sunt profecuta. Quamobrem quantum boni &
sancti præceptores ciuitatibus profint, non facile dixerim: quantum
obstant prauis, & vitiosis, non quod dicere. Quare non possum non
multum mirari, nullam tere peruerorum patribus, & rectoribus
vrbium in effugendis præceptorum moribus esse curam. Non animad-
uerunt, quantum inde boni malue infundatur in ciuitates: nam
quales sunt, qui instituunt, tales & qui instituuntur, velint, nolint
euaident longa die.

*Longa dies homini dedit, parere leones:
Longa dies multa, iuxta perdidit aqua.*

Videte igitur vos, qui & longo tempore, & assidue teneris, & simpli-
ces adolefcentulorum animos instituas, quantum & professe pote-
ris, & obesse hominibus. Quod si quisquam est in obliuio sui ipsi-
us, vt agnos suæ commissos fidei seu lupus deuoret: heu quanta il-
lum poena apud Manes vel breui expectat! nam qui ita perniciosi
sunt, vt non solum obstant, quod ipsi corumpuntur, sed & quod
corumpunt, plusq; exemplo quam p. e. a. o nocent: immatura
morte, ne tantum obesse queant, decedunt. *Albus Mannusius
Roman.*

Cum inter Magistros aliquot proponerem de hypodidactalo,
quidam non infime opinionis lubridens: Quis, inquit, iulineat in
ea schola vitam agere inter pueros, qui possit vbiuis quomodo cun-
que viuere, respondi modestius: Hoc munus mihi videri vel in pri-
mis honestum, bonis morib. ac literis instituire iuuentutem: neque
Christum eam ætatem contempsisse, & in nullum rectius collocare
beneficium, & nunquam expectari fructum vberiore, vt pote cum
illa sit leges ac sylvia reipub. addidi, si qui sint homines veri, pi, eos
in hac esse sententia, vt putent, sese nullo officio magis demereri
Deum, quam si pueros trahant ad Christum. *Eras in Lep.*

Porro forem tuam vt laboriosam non negauim, ita tragicam
(vt tu vocas) aut deplorandam esse profus inficior. Ludi literarii
magistrum esse, proximum regno munus est. An tu putas sordidam
esse functionem, primam illam ætatem tuorum ciuium optimis
literis, & Christo ita imbuere, totque probos & integros viuos
patriæ tuæ reddere? sultorum opinione humilior est, re longe splen-
didissimum. Etenim si Ethnicis quoq; semper præclarum magni-
ficumq; fuit de Reipub. bene mereri, dicam auidacter, nemo melius
de ea mereatur, quam rudis puertitæ formator: modo doctus & in-
teger: quæ duo sic in te paria sunt, vt neciam viro te ipsum superes.
Iam quod in salario diminutum est, Christus ipse de tuo pensabit
abunde: siquidem ipsa virtus satis amplum sui præmium est. Neque
vero quicquam moueat animum tuum, quod vides quorundam in-
gnauissimo otio, tantum annui census è publico decretum, qui sibi
viuant, at non ex vi reipubl. ci vero, qui communis est omnium
liberorum parens, & in re maxime omnium necessaria, tantis sudo-
ribus agit publicum negotium, tam malignum si pendium exoluit:
integrum & incorruptum vitium munus hoc requirebat, cuiq; vel
gratua pietas cordi sit. Itaq; magnitudo salarii dignitasque propo-
sita sceleratissimum quæq; ad hoc negotium pelliceret. Ipse, mi
Sapide, dignitatem addes ex tuis doctis, muneri, si parum apud ho-
mines splendido, certe apud Christum magnificentissimo decora-
beris. *Eras farragine Epist. ad Ioan. Sapidum.*

Hæc, inquam plebeia, si præstarent pro sua sorte principes, si in
concionibus inculcarent, sacerdotes, si pueris inuiliarent ludimagi-
stri, potius quam eruditilla, ex Aristotelis & Auerrois desumpta
fontibus, non sic perperui, pene bellis tumultuaretur vndique res
Christiana, non tam infans studio, per fas nefasq; congerendi diuitias
seruerent omnia non tot libus vbiq; perireperent sacra pa-
riter ac profana: deniq; non titulo tantum ceremoniis differremus
ab iis, qui Christi philosophiam non profitentur. Siquidem in illis
tribus hominum ordinibus præcipue situm est Christianæ religio-
nis vel instituantæ, vel augendæ negotium: in principibus, qui ho-
um gerunt vices, magistratus in episcopis, & horum vicariis sa-

cerdotibus, & in iis, qui primum illam ætatem ad ornandam
instituant. Quos, si homisio negotio suo, committitur
mo consipitare in Christum, nimum viderentur
multis annis verum quoddam, vt Paulus inquit, vt
torum genus passim emergere, quod Christi philosophiam
remoniis tantum, & propolitionibus, sed ipso pectoribus
ferret. His armis long- citius pelliceretur ad Christum
ni nominis hostes, quam in mis, aut armis, vt omnia
præfida, nihil ipsa veritate potentius. *Eras in Farragine
magistri narrat.*

Externa sunt, magister & instrumentum: Magister
est bene, quæ proficitur, scire, nisi expedite ea possit explere
tem dexteritatemq; ad rem adiungas, quod si consipitur
magnam eruditionem docilis discipulus eualet.

Alterum præceptoris officium est, emendare ac corrigere
non minus est vtile, quam vmbraus explicatio potest, vt
magis sic corrector, cur quicquam vel probet, vel reuocet
ipse, tum sciat tradere, & videt diligenter explicare. Vnde
damnata, pergitus qua velimus cum præfide non dicitur
si solidi, sic & exacti iudicii præceptor, plus ab emendatione
iudicii, qua ex aliis omnibus scholæ exercitiamentis. *Idem
de Anima Epist. de ratione studii.*

Prædagoi graues sint inprimis, liberiq; ab omni viti-
de hinc egregie docti. Nam quemadmodum nutritio
rius incorruptusq; lac fuerit, tanto infantium, qui et
rudo magis atq; robur adiuuat. Ita in quo electio
noies habuerit, eo etiam disciplinis firmiora reuocantur
tis & doctrina alius demum surrectura vestigia. Ne dicitur
erit, quin à principio præstantissimus pueris doctus elegans
imbuendum rudem adhuc ætatem mediocriter etiam ad
que ac gegariis sufficere videtur. Nam quo eruditior
clitorem clarioremq; doctrinam ministrabit, quæ puerum
me nutrit ingenia: iacent etiam in eis certiora literarum
ra fundamenta, quæ non aliter ac iactauerint, perpetua
bunt, atque infixa perdurabunt. Præfabit quoq; eruditio
ficere, placida ac mites ingenii. Nam præceptorum vltima
maxime impedit profectum, qui ad literas in ea ætate
etiam facillime pueri mores, quos in maioribus suis allu-
ciunt quæ propæterum est, illud, quod apud Platonem
puerum, ad parenteq; postea reditum, quum iudicia
defectem conspiceret patrem, dixisse se sciri: Nunquam
Platonem vidi.

Catonis fuit prædagoi Sarpedon, homo comis atq;
qui verba magis, quam verbera in promptu habere
modum ad literarum morumque rationem profuit, præfabi-
to faciebatur: quæ omnia illius iustis, singulas causas ratione
effragitans, ac tanquam diuinum quoddam oraculum can-
uans. Præfati igitur, vt magistri pueros sibi committant, ma-
liter quam filios omni cura, & amore prosequantur, man-
que resurgentes in erudiendis eis laborem, pro quibus, ut
tam ad eruditionem quæfcrint, non minus gaudeant, ut
colæ pro plantatis arboribus, qui dulcem edunt fructum. *Idem
leph. li. 2. de educatione liberorum.*

Nullum munus Reip. afferre maius meliusque possimus, quam
doceamus, atque iuuentutem erudiamus, is præfiam tantum
temporibus, quibus ita prolapsa est vt omnium optes restitua-
atque coerenda sit. *Cic. 3. de Diuis.*

Nulli bonarum artium magistri non beati putandi, quantum
fenerunt vires atq; defecerint. *Cato Major.*

Prædagoi negligendi non sunt, sed quodammodo cuncti
Labe.

Optimus quisq; præceptor frequentia gaudet.

Præcipiamus omnia, vt saltem plura fiant.

Facile est curus in genere præcipere. *Quintil. lib. 1.*

Docentes alios mentiri non debent. *Epist. Pol. 1.*

Hi solum docent, qui causas de singulis dicunt.

Signum scientis est, posse docere. *Idem Metaph. 1.*

Nemo est nostrum liberaliter educatus, cui non edocuerit
non magistri sui atq; doctores, cum non locus ille minus vbi
aut doctus est, cum grata recordatione in mente versetur. *Idem
Planc.*

Idem erant antiquitus viuendi præceptores atq; dicitur
rat.

De excellenti Præceptore. *DIAL. LXXX.
GAVD.*

Excellenti præceptore gloriari. *R. A. T.* Alio nec dicitur
gloriari. Quid ad te enim excellenti præceptoris tui? *Cic. de
ni (quod sapere iter) intra te sit oportet, quod te faciat glori-
sum. G. Præceptore gloriari excellenti. R. Sine ipiam
rebus suis, vt videretur, vi, & si libet, etiam gloriari, quanto
eti excellens vere est, minime id facturus sit, de te autem
derimus. G. Est mihi præceptor insignis. R. Quales re
lus sis, expecto: anre enim quid pronuntium, non habeo, quæ
multos stultos atque hebetes habuisse putas scholam secretam
Platonis, in quibus multos absque præceptore vilo per
rat.*

Præceptores fierent aliorum, qui præceptoribus... Nullum Vergilio præceptor em legitimus. Horatius Flac...

De indocto Præceptore Dial. XI.

Doct.

Indocto præceptor indoctus RAT. Etsi doctum facere non possit... Sed indoctum præceptorem noſcens audio. R. R. R.

Q APOPTHEGMATA.

Diogenes. Olim in ſcholis pingi ſolebant Muſæ, ceu ſtudioſorum... Quam æchines ambiret eſſe de numero diſcipulorum

Socratis, excuſaret verecunde paupertatem ſuam, ac moleſte ferret... Anſiſthenes rogatus, cur eſſet in diſcipulos tam ſeuerus? Et medici, inquit, ægrotos ſuos ſimili modo obiurgant.

Agaficles. Cum Agaficli Lacedæmoniorum Regi diceret quidam, admirari ſe, quod cum eſſet audis diſcendi, non adiungeret ſibi Philoſophanem ſophiſtam, regali proſus indole reſpondit: Eorum volo eſſe diſcipulus, quorum ſum & filius, ſignificans, non minus intereſſe, quos naſtus iſis parentes, quam quos adificias præceptores.

Lacon. Anonymus. Laco quidam Pedagogus pueri cura ſuſcepta, cum interrogaretur, quid eſſet illum docturus? Efficiam, inquit, ut honeſtis deleſctetur, turpib. offendantur. Nihil efficacius ad eam felicitatem, quam amare virtutem propter ſe, diſſe vitium propter ſe.

Alisus Spartanus quidam interrogatus, quid conferrent utilitatis pueris adhibiti pedagogi? Efficunt, inquit, ut que ſunt honeſta, eadem pueris hant etiam iucunda.

Alexander Arriſtolelem, cui puer formandus fuerat traditus, ſumma veneratione proſequebatur, dicens, ſe illi non minus quam patri debere, quod à patre viuendi, à præceptore bene viuendi inſtituta accepſiſſet.

Q SIMILITUDINES.

B. Anſelmus. Dic quæſo, ſi plantam arboris in horto tuo plantares, & mox illam ex omni parte ita cocluderes, ut ramos ſuos nullatenus extendere poſſit, quomodo eam poſt annos excluderes, quales putas ramos extenderet? proſecto inutilis arbor, ruſoſa, & gibbis plena, ramis ſuis incuruis perplexa. Hoc utique facis o vos puerorum magiſtri! de pueris veſtris, qui plantati ſunt per oblationem Eccleſie horto, ut creſcant & fructificent Deo, Vos autem in tantum terroribus, minis & verberibus, vndiq; illos coarctatis, ut nulla penitus liceat ſibi libertate potiri.

Lysias Pythagorici, Quemadmodum tinctores ea veſtimenta, que tincturam accipere debent, ſtringendo prius expurgant, ut ineluibilem tincturam imbibant, & que expurgari nunquam poſſint. Ad eundem modum diuini viri Pythagoras præparabat eos, qui amore philoſophiæ tenerentur, ne fallerentur ab iis, quos bonos honeſtoſq; futuros eſſe, ſpem concepiſſet. Non enim adulterinam eruditionem tractabat, neq; laqueos, quibus Sophiſtarum vulgus adoleſcentes implicat, nihil boni aut veri docentes: ſed diuinarum humanarumq; rerum ſcientiam tenebat. Illi vero in prætextum adhibita eius doctrina, multa & mirabilia faciunt, irrecitis non rite ac temere adoleſcentibus. Quæ cauſa eſt, quam obrem difficiles & imprudentes efficiant ſuos auditores. Inculcant enim moribus, conſulibus & turbidis theoremata & orationes liberaſ. Quemadmodum ſi quis in profundum, cæno ac luto plenum inſundat puram ac limpida aquam, & cœnum perturbat, & aquam in nihilum redigit: eadem etiam eorum, qui ſic docent & docentur, eſt ratio. Denſi enim ac profundæ ceſpites circa mentem & cor eorum, qui non pure inſiciantur, innati ſunt quibus, omnis maſtuetudo ac ratio obſcuratur, quantum in coſpectu quidem & foris aſta: ac ſubeunt hunc cumulum omnis generis malitiæ exereſcentes, & impediētes, neq; ſiuentes proſpicere rationem.

Plutarchus. Ut ſacrificis honorem habet ciuitas, quod commune omnium bonum à diis petant: Ita multo magis honorandus principis præceptor bonus, qui talem fingit, ut omnibus ſit vitilis futurus.

Vi non ſatis eſt ſoli bonitas, niſi accedat & cultor idoneus, & ſemina: Ita non ſufficit ingenii felicitas, niſi accedat doctor & inſtitutor egregius & præcepta idonea.

Vi quidam crebris diuerticulis viam breuē reddunt longam: Sic non nulli doctorem crebris quaſtionibus nihil ad rem pertinētibus interpellantes perpetuam interrumpunt doctrinam.

Vt agricole vallos apponunt arbusculis, quo recte crescant : Ita
quod instituit, addit monita & præcepta ingenii salubria, ne diuari-
ceat in vitia. In Moral.

Vt pulli in uolucres semper hiantes pendent de ore alieno : Sic
uidam molesti sunt docenti, quod necessarium sit eis omnia man-
sa in os ferere, nihilq; tradant ipsi. In Moral.

Dionysii Sophista Antiocheni, Neq; pater vnquam liberos de se
prognatos habere odio possit, eruditionis ac morum præceptor pa-
tre videri præstantior non debeat. Ille enim cum voluptate procre-
andis liberis operam dat, hic autem consilio bonos efficit. Perge-
gitur animum habere boni, neq; de meo in te amore dubita : quo-
niam artis pater est melior. Neq; diffidere vnquam deprehendaris,
num, quis etiam fuerit, nam & qui natura sunt patres, commouere
liberos aliquando ad iram solent: non tamen inter se belligerantur
etiam. in epist. ad Sever. fol. 514.

Seneca, Quemadmodum præceptores suos veneratur ac suspicit,
quorum beneficio illis in vijs exit. Sic & his, sub quorum tutela po-
situs exercet artes bonas. Lib. 2. epist. 74.

Politiiani, Vt agricola vehementer exultat, vbi generosos factus
ex arbore ipsa legit, quam suis quondam manibus consecerat, ac
diu multa cura produxerat: Ita præceptores, si eorum quos litens &
moribus bonis informant, ingenii fructu intuentur. Lib. 6. epist.
ad Francisc. Puccinum.

Philippi Beroaldi, Sicuti parentes filiorum corpora effigiant: Ita
præceptor discipulorum mentes format. Quæ res tanto pretiosior
videri solet, quanto homo interior homine est exteriori præstantior.
in epist. ad Martin. Bohemum.

Erasmi Roterodami, Vt maximi medici minores quoque mor-
bos optime sanant : Ita doctissimi præceptores & minima optime
docent. in siml.

Vt boni agricolæ est nosse terram suam, quam colit: Ita præ-
ceptor diligens in primis studeat cuiusq; indolem & ingenium cog-
noscere: neque enim eadem sunt omnibus adhibenda. In simili-
bus.

Thyriseri, Facile ad virtutem erudiuntur, qui cum melioribus
conuersantur: At magno compendio in literas veniunt, qui nusquã
a doctoribus recedunt. in apoph. 945.

Vide, Discipulus, Disciplina, Educat. o, Institutio.

Præceptum.

DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Præceptum, Græce ἰσχυροῦς νόμος, ἢ ἰσχυρὸς νόμος, ἢ dicitur. Est au-
tem præceptum iussio vel imperium faciendi aliquid vel non
faciendi.

Præceptum importat applicationem legis ad ea, quæ ex lege re-
gulantur. secund. B. Thom. prima secund. q. 90. art. 2.

Præcipere est actus rationis, quia importat motionem cum qua-
dam ordinatione. secund. eundem secund. secund. q. 47. art. 9.

Præcipere nonnunquam significat, ante videre. Vigil. Omnia
præcepti, atque animo mecum ante peregi. Aliquando præcipere est
præuenire. Virgil. Exaltatq; animis, Et spe iam præcepti hostem.

Hinc præcipuum & præcipue, quali ante omnia. Aliquando signifi-
cat iubere. Idem: Ipsi numerumq; modumq; carnis præcipiant. In-
terdum significat monere & instituire. Vide artium magistri præ-
ceptores dicuntur, & placita eorum præcepta.

BIBLICI LOCI.

Præcepta Dei filiis inculcanda. Deut. 6. v. 20. Præcepta non bona,
quomodo Israelitis data, Exod. 20. v. 25. præcepta Decalogi, Exod.
20. v. 1. Sc. Deut. 5. v. 6. Sc. in duab. tabulis scripta, v. 22. præcepta de
charitate, Proverb. 3. v. 27. Sc. Præcepta fiant in agnitione Dei &
charitate. 1. Tim. 2. v. 3.

Præceptio diuersorum, Exempla optimi. Manassés. 2. Paral. 33. v.
16. iniqui sunt Saul, & Samuel. 19. v. Achab. 1. Reg. 21. v. 9. 10. Ioas, 3.
Paral. 24. v. 21. Nabuchodonosor, Dan. 3. v. 19. Claudius, Act. 18. v. 2.
Princeps sacerdotum, 23. v. 2.

Præcepta custodientibus est Deus misericors, Deut. 7. v. 9. ser-
uantibus benedictio: non seruantibus maledictio, Exod. 29. v. 6. Le-
uit. 25. v. 3. 14. Deut. 7. v. 11. Sc.

SENTENTIAE BIBLICAE.

Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, eo quod obedi-
erit Abrahae in voci mea, & custodierit præcepta & mandata mea,
ceremonias legeq; seruauerit. Gen. 22.

Si in præceptis meis ambulaueritis, & mandata mea custodieri-
tis, & feceritis ea, dabo vobis pluuia temporibus suis, & terra gignet
germen suum, & pomis arbores replebitur. Apprehendet messis
tritura vindemiam, & vindemia occupabit sementem, & com-
edetis panem vestrum in saturitate, & abiq; pauore habitabitis in
terra vestra. Leuit. 26.

Custodite mandata Domini Dei vestri, quæ ego præcepit vobis. Custodi
præcepta eius atq; mandata, quæ ego præcepit vobis. Ne sit tibi, & filiis tuis possit, & permanas iusto tempore
terram, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi. Deut.

Custodite igitur, & facite, quæ præcepit Dominus Deus tuus
viam, quam præcepit Dominus Deus vester. ambulata est, & bene sit vobis, & proteletur dies vestri in terra possidetis.
Ibid. 5.

Audi Israel, & obserua, vt facias, quæ præcepit tibi Dominus
Deus patrum tuorum tibi terram lacte & miele manantem.
dem. 6.

Scies, quia Dominus Deus tuus ipse est rex fortis, & faciens
stodians pactum & misericordiam diligentibus se, & inueniens
dunt præcepta eius in mille generationes, & rediens in
statum, ita vt disperdat eos, & vitra non differat. procreant
tuens, quod merentur. Custodi ergo præcepta & cauitatem
iudicia, quæ ego mando tibi hodie, vt facias. Ibid.

Amataque Dominum Deum tuum, & obserua præcepta
& ceremonias, iudicia atque mandata omni tempore
dem. 11.

Custodiatis mandatum & opere completis mandatis
quam præcepit vobis Moyses famulus Domini, vt dicitur
num Deum vestrum, & ambulatis in omni bus vijs eius, quæ
tus mandata illius, adheretisq; eis, & seruatis in omni tempore
omni anima vestra. 16. v. 22.

Sit quoque cor vestrum perfectum coram Domino, vt ambulemus
vt ambulemus in decretis eius, & custodiamus mandata
Reg. 8.

Custodite & perquirite cuncta mandata Domini Dei
possidatis terram bonam, & relinquati cum filijs populi
sempernum. 1. Paral. 28.

Omnibus autem diebus vitæ tuæ in mente habenda
ue aliquando peccato contentas, & pratermittas præcepta
Itri Tob. 4.

Fidelia omnia mandata in seculum seculi, facta in terris
quitate. Ps. 110.

Incepisti superbos, maledicti, qui declinant à mandatis
Ps. 118.

Deum time, & mandata eius obserua. Eccl. 12.

Cogitatum tuum habe in præceptis Dei, & in mandatis
maxime assiduus esto: & ipse dabit tibi cor, & in conserua-
pientia dabitur tibi. Eccl. 6.

Quia recte viue Domini, & iusti ambulabunt in eis, quæ
res vero corrumpunt in eis. Os. 14.

Qui ergo soluerit vnum de mādatis istis minimis, & deriderit
homines, minimus vocabitur in regno colorum: qui autem
seruauerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno colorum. Mat.

Quicumq; enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in caelis
pater meus frater soror & mater est. Ibid. 12.

Quare & vos transgredimini mandatum Dei? Ibid. 17.

Si vis ad vitam ingredi, serua mandata Dicit illi. Quæ
dixit: Non homicidium facies. Non adulterabis. Non deri-
deris matrem tuam, Non fallum testimonium dices. Honora patrem tuum & ma-
trem tuam. Diliges proximum tuum sicut teipsum. Ibid. 20.

Si diligis me, mandata mea seruaue.
Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus
ligit, cum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciamus.
Qui non diligit me, sermones meos non seruat. Ibid. 31.

Vos amici mei estis, si feceritis, quæ præcipio vobis. Ibid. 34.

Et in hoc scimus, quoniam cognouimus eum, si mandata
obseruauerimus. Qui dicit se nosse eum, & mandata eius non
dit, mendax est, & in eo veritas non est. Qui autem seruat manda-
tus, vere in hoc charitas Dei perfecta est. Ibid. 35.

Omnis, qui diligit eum, qui genuit, diligit, & qui manet in eo,
In hoc cognouimus, quoniam diligimus natos Dei, quoniam Deum
diligamus, & mandata eius faciamus. Hæc est enim charitas Dei,
mandata eius custodiamus, & mandata eius gratia non habet
dem. 5.

SENTENTIA PATRVM.

Cum ergo in naturali iure nihil aliud præcipitur, quam
Deus vult fieri, nihilque aliud vetetur, quam quod Deo prohiberi
fieri: deniq; quum in canonica scriptura nihil aliud, quam quod in
diuinis scripturis & legibus inueniatur, diuine vero legis
scriptura consistant: patet, quod quæcunq; diuine voluntatis
scripturæ contraria probantur, eademq; etiam naturalis
ueniantur aduersa. Vnde quæcunq; diuine voluntatis scripturæ
scripturæ, seu diuinis legibus postponenda censentur, eadem
leius præferri oportet. Constitutiones ergo vel ecclesiasticæ, vel
civiles, si naturali iuri contrarie probantur, penitus sunt
dæ. Carr. Aug. ad Cyprianum. Et hab. dist. 9. can. Sena. 8. Carr. ep.